

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. УСТАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Уставни основ за доношење Закона о безбедности и здрављу на раду садржан је у члану 97. тачка 8. Устава Републике Србије, којим је прописано да Република Србија уређује и обезбеђује систем у области радних односа, заштите на раду, запошљавања, социјалног осигурања и других облика социјалне сигурности.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Разлози за доношење новог Закона о безбедности и здрављу на раду могу се разматрати са становишта да је важећи Закон о безбедности и здрављу на раду („Службени гласник РС”, бр. 101/05, 91/15 и 113/17 – др. закон), донет и у примени од новембра 2005. године и да су се у међувремену десиле значајне економске и друштвене промене које намећу обавезу његовог даљег усклађивања са стандардима ЕУ, посебним конвенцијама МОР-а које је наша држава ратификовала, усклађивање са изменама у правном систему Републике Србије, изменама у политици у области безбедности и здравља на раду, прилагођавање стварним потребама, као и прецизнијег или друкчијег уређивања појединих одредаба у циљу стварања правне сигурности и транспарентности у примени.

Текст важећег закона није битно мењан скоро 17 година, од почетка примене. Закон је само једном измењен и допуњен 2015. године, и то како би се отклонили недостаци уочени у дотадашњој примени и извршило даље усклађивање са Директивом 89/391/ЕЕЗ о увођењу мера за подстицање побољшања безбедности и здравља запослених на раду. Измене и допуне, на првом месту су се односиле на подизање нивоа компетенције лица за безбедност и здравље на раду код послодаваца у одређеним високоризичним делатностима, увођење обавезе послодаваца да донесе програм за оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад, увођење обавезе периодичног обнављања оспособљавања и ограничавање рока важења лиценце на пет година, а у циљу промовисања и унапређења безбедности и здравља на раду у Републици Србији утврђена су национална признања за изузетна постигнућа у овој области.

Закон о безбедности и здрављу на раду делимично је усклађен са оквирном Директивом 89/391/ЕЕЗ о увођењу мера за подстицање побољшања безбедности и здравља запослених на раду, због чега је неопходно изменама и допунама нормативног оквира у овој области повећати ниво усклађености.

Поред потребе усклађивања са правом Европске уније и стандардима у области безбедности и здравља на раду, на потребу предлагања нових решења указује и вишегодишња примена важећег закона.

Проблеми у примени важећег закона на које су привредни субјекти најчешће указивали огледају се, између осталог на спровођење поступка процене ризика и доношење акта о процени ризика, закључивање споразума о заједничком спровођењу мера безбедности и здравља на раду кад два послодаваца деле радни простор, организовање послова безбедности и здравља на раду, неадекватно преношење одредаба Директиве 89/391/ЕЕЗ које се односе на организовање послова безбедности и здравља на раду, праћење здравственог стања запослених и консултовање, информисање и сарадња са запосленима. Истовремено, неопходно је било увести нове институте у режим заштите запослених, који се превасходно односе на обезбеђивање веће заштите здравља и проширивање круга лица која уживају заштиту.

Потребно је између осталог, изврши усклађивање Закона о безбедности и здрављу на раду са одредбама Закона о раду („Службени гласник РС”, бр. 24/05, 61/05, 54/09, 32/13, 75/14, 13/17 – УС, 113/17 и 95/18 – аутентично тумачење), Закона о здравственој заштити

(„Службени гласник РС”, број 25/19), Закона о здравственом осигурању („Службени гласник РС”, број 25/19), Закона о остваривању права на здравствену заштиту деце, трудница и породиља („Службени гласник РС”, број 104/13), Закона о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом („Службени гласник РС”, бр. 36/09 и 32/13), Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник РС”, бр. 34/03, 64/04 – УС; 84/04 – др. закон; 85/05, 101/05 – др. закон, 63/06 – УС, 5/09, 107/09, 101/10, 93/12, 62/13, 108/13, 75/14, 142/14, 73/18, 46/19 – УС, 86/19 и 62/21), Закона о здравственој документацији и евиденцијама у области здравства („Службени гласник РС”, бр. 123/14, 106/15, 105/17 и 25/19 – др. закон), Закона о општој безбедности производа („Службени гласник РС”, бр. 41/09 и 77/19), Закона о техничким захтевима за производе и оцењивању усаглашености („Службени гласник РС”, број 49/21), Закона о рударству и геолошким истраживањима („Службени гласник РС”, бр. 101/15, 95/18 – др. закон и 40/21), Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 – исправка, 64/10 – УС, 24/11, 121/12, 42/13 – УС, 50/13 – УС, 98/13 – УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19 – др. закон, 9/20 и 52/21), Закона о високом образовању („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон и 73/18), Закона о образовању одраслих („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 73/18, 27/18 – др. закон, 67/19, 6/20 – др. закони, 11/21 – аутентично тумачење, 67/21 и 67/21 – др. закон), Закона о пољопривреди и руралном развоју („Службени гласник РС”, бр. 41/09, 10/13 – др. закон, 101/16 и 67/21 – др. закон), Закона о привредним друштвима („Службени гласник РС”, бр. 36/11, 99/11, 83/14 – др. закон, 5/15, 44/18, 95/18 и 91/19), Закона о хемикалијама („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 92/11, 93/12 и 25/15), Закона о прекршајима („Службени гласник РС”, бр. 65/13, 13/16, 98/16 – УС, 91/19 – др. закон и 91/19) и Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС”, бр. 18/16 и 95/18 – аутентично тумачење), Закона о инспекцијском надзору („Службени гласник РС”, бр. 36/15, 44/18 – др. закон и 95/18) и др.

Начин вођења евиденције повреда на раду у Републици Србији је застарео и није пратио промене које је донео технолошки развој. Имајући у виду приоритете Владе за успостављање дигитализације на свим нивоима у државној управи, намеће се обавеза успостављања електронског регистра повреда на раду. Увођење јединственог регистра повреда на раду према Европској методологији повреда на раду (ESAW) је обавеза која је проистекла из Преговарачког поглавља 18 – Статистика. Јединствени регистар повреда на раду може обезбедити бројне позитивне ефекте: електронску пријаву повреда на раду, смањење трошкова, уштеда времена за послодавце, убрзавање процеса остваривања права, доступности података о извору и узроку повреда на раду, систематску обраду и анализирање података. Такође, свим учесницима у систему безбедности и здравља на раду (Управа за безбедност и здравље на раду, Инспекторат за рад, Републички фонд за здравствено осигурање, Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање, институти за медицину рада, образовне установе, послодавци, запослени, медији) могу бити доступни релевантни подаци о броју повреда на раду.

Имајући у виду наведене разлоге, неопходно је донети нови закон који ће уредити ову област.

Приликом израде текста Нацрта закона коришћена је Директива 89/391/ЕЕЗ, као и друге посебне директиве ЕУ, иницијативе и предлози за измену његових одредаба, као и решења која су предложиле репрезентативне организације синдиката и послодаваца.

Улога Закона о безбедности и здрављу на раду је пре свега спречавање повреда на раду, професионалних болести и болести у вези са радом, а заснива се на покретању низа активности у свим областима деловања успостављањем одговорности послодавца и права запослених за примену мера којима ће се остварити највиши стандарди безбедности и заштите здравља запослених.

Боља законска решења омогућиће стварање услова за безбеднију и здравију радну средину која омогућава запосленима да продуктивно раде до одласка у пензију. Посао који

радници обављају треба да буде организован на такав начин да не доведе до оштећења њиховог здравља. Безбедност и здравље на раду доприноси повећању продуктивности на радном месту, подстиче економски раст, запошљавање и побољшава функционисање тржишта рада, а то ће извршити позитиван утицај на привреду.

Инвестиције за обезбеђивање и унапређење услова рада којима се повреде на раду и професионалне болести смањују на најмању могућу меру, односно већа улагања у унапређење услова рада смањују трошкове последица од повреда на раду и професионалних болести, чиме директно утичу на пословање привредних субјеката. Трошкови последица повреда на раду утичу на губитак пословног угледа, као и на морал и мотивисаност запослених.

Према томе, закон треба да успостави јасан правни оквир у области безбедности и здравља на раду у Републици Србији.

Усвајањем и спровођењем овог закона обезбедиће се услови за виши степен безбедности и здравља на раду и боље услове рада у циљу спречавања повреда на раду, професионалних болести и болести у вези са радом.

Применом овог закона стварају се обавезе за привредне субјекте.

III. ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Чланом 1. прописан је општи циљ закона, који је идентичан циљу важећег закона. Наиме, овим законом уређује се унапређивање и спровођење безбедности и здравља на раду лица која учествују у радним процесима, као и лица која се затекну у радној средини, ради спречавања повреда на раду, професионалних болести и болести у вези са радом.

Новину у ставу 1. представља одређивање садржине закона.

Чланом 2. прописан је обим примене Закона. Ставом 2. овог члана из разлога прецизности и доследног усклађивања са Директивом 89/391/ЕЕЗ предвиђено је да се закон примењује у приватном и у јавном сектору, у свим делатностима. Такође у ставу 3. је прописан изузетак да се закон не примењује при обављању специфичних послова, као што су послови оружаних снага и полицијски, послови заштите и спасавања и други унутрашњи послови у непосредној вези са полицијским пословима из делокруга надлежног државног органа, као и послови заштите и спасавања које обављају други субјекти у складу са посебним законом, али је овај изузетак потребно схватити у најужем смислу.

Чланом 3. прописано је да се права, обавезе и одговорности у вези са безбедношћу и здрављем на раду ближе уређују општим актом послодавца или уговором о раду. Према овом члану колективним уговором или правилником, односно уговором о раду могу да се утврде већа права и повољнији услови у области безбедности и здравља на раду.

Чланом 4. прописано је значење појединих израза. Што се тиче најзначајнијих измена у вези значења појединих израза сада је проширен круг лица која имају обавезе и одговорности из области безбедности и здравља на раду увођењем лица која се самозапошљавају. Важећи Закон о безбедности и здрављу на раду уређује права, обавезе и одговорности послодавца и запослених, при чему је послодавац домаће или страно правно лице, односно физичко лице које запошљава, односно радно ангажује једно или више лица, а запослени је домаће или страно физичко лице које је у радном односу код послодавца, као и лице које по било ком основу обавља рад или се оспособљава за рад код послодавца, осим лица које је у радном односу код послодавца ради обављања послова кућног помоћног особља. Када физичко лице самостално обавља привредну или другу делатност и радно не ангажује друга лица или када носилац породичног пољопривредног газдинства обавља посао са члановима породичног домаћинства, према важећем Закону ова лица нису послодавци зато што не запошљавају, односно радно не ангажују друга лица, а нису ни запослени из разлога што уговор о раду као двострани акт лице које заснива радни однос не

може да закључи са самим собом. У пракси ова лица својим радом могу стварати ризике како за себе тако и за друга лица и из тих разлога, потребно је обезбедити заштиту samozапослених и залагати се на превенцију ризика од повреда на раду и професионалних болести. Увођењем лица које се samozапосљава у област безбедности и здравља на раду врши се усклађивање са Препоруком Савета од 18. фебруара 2003. године о унапређењу заштите здравља и безбедности samozапослених лица на раду (2003/134/EЗ).

Такође, прецизирано је значење израза „радно место” као послова које запослени обавља у радној средини у којој борава или има приступ у току рада и који је под непосредном или посредном контролом послодавца. Досадашња дефиниција која је радно место одређивала као простор намењен за обављање послова код послодавца стварала је проблеме приликом спровођења поступка процене ризика. Проблем се решава стављањем акцента на радним процесима који се обављају у оквиру послова на радном месту из разлога што радни процеси доводе до настанка догађаја који могу довести до настанка повреде или оштећења здравља. Приликом процене ризика морају се сагледати и радна средина и радни процеси доводећи их у коорелацију. Опасности и штетности на радним местима са истим или сличним описом послова могу се значајно разликовати у зависности од тога у којем се простору обављају или која средства за рад се користе.

Битна новина је промена назива лица за безбедност и здравље на раду у назив саветник за безбедност и здравље на раду када послове обавља код послодаваца у високо ризичним делатностима и сарадник за безбедност и здравље на раду када послове обавља код послодаваца у мање ризичким делатностима. Промена назива је извршена из разлога даљег подизања нивоа компетенције стручног лица које обавља послове безбедности и здравља на раду.

Уведене су нове дефиниције за: радилиште, рад у дубини, рад на висини, озбиљну, неизбежну и непосредну опасност, рад од куће, рад на даљину, регистар повреда на раду и регистар лиценци. Сходно наведеном законом је прописано да радилиште јесте простор на отвореном у којем се изводе радови у складу са елаборатом о уређењу и извођењу радова сходно прописима о безбедности и здрављу на раду. Рад у дубини јесте рад при ископима дубљим од једног метара или насипима вишим од једног метара, рад на висини јесте сваки рад који запослени обавља користећи ослонце на висини два метра и више од чврсте подлоге при чему радни простор није заштићен од пада са висине, а озбиљна, неизбежна и непосредна опасност јесте конкретна, реална и постојећа опасност која, у складу са тренутним научним и техничким знањима, не може бити искључена односно ограничена. Због актуелне епидемиолошке ситуације у вези постојања опасности од ширења заразне болести COVID-19 рад од куће и рад на даљину све више постају уобичајени начини обављања послова за велики број запослених. Како се законом прописују обавезе послодавца у вези са спровођењем мера безбедности и здравља на раду, неопходно је било дефинисати шта се сматра под радом од куће и радом на даљину у смислу примене прописа безбедности и здравља на раду. Рад од куће јесте рад који запослени обавља употребом информационо комуникационих технологија за послодавца из места пребивалишта, односно борава или другог места становања, а које није под непосредном контролом послодавца, а рад на даљину јесте рад који запослени обавља употребом информационо комуникационих технологија из простора који није простор послодавца и који није под непосредном контролном послодавца.

Имајући у виду да се овим законом поред осталог уређује успостављање посебног Регистра повреда на раду дефинисано је и његово значење. Регистар повреда на раду јесте јединствена, електронски вођена база података о повредама на раду, која се води на основу извештаја о повреди на раду.

Ради информисања заинтересованих лица о издатим, обновљеним и одузетим лиценцама успоставља се регистар лиценци. Регистар лиценци јесте јединствена, електронски вођена база података о издатим, обновљеним и одузетим лиценцама у складу са овим законом.

Проширено је значење израза за радно место са повећаним ризиком да је то радно место на висини, радно место у дубини, радно место на управљању возилима и унутрашњем транспорту (виљушкари, дизалице, транспортери, грађевинске и пољопривредне машине и сл.) и друго радно место утврђено актом о процени ризика послодавца на коме, и поред потпуно примењених мера у складу са овим законом, постоје околности које могу да угрозе безбедност и здравље запосленог.

Дефиницаја: „служба медицине рада” замењен је дефиницијом: „здравствена установа која обавља делатност медицине рада” ради усклађивања са одредбама Закона о здравственој заштити.

Чланом 5. прописано је ко има право на безбедност и здравље на раду.

Чланом 6. прописано је да посебна права, обавезе и мере у вези са безбедношћу и здрављем на раду имају посебне групе запослених.

Чланом 7. уређују се превентивне мере у остваривању безбедности и здравља на раду.

Ставом 2. прецизира се надлежност у прописивању превентивних мера безбедности и здравља на раду.

Чланом 8. прописано је да обавезе послодавца у вези са спровођењем мера безбедности и здравља на раду истовремено представљају права запослених. Ово је један од најважнијих чланова за остваривање права запослених у области безбедности и здравља на раду.

Додат је став 2. којим се прописује да обавезе запослених у области безбедности и здравља на раду не утичу на принцип одговорности послодавца, односно овом одредбом укључен је принцип објективне одговорности послодавца и извршено је усклађивање са чланом 5.3 Директиве 89/391/ЕЕЗ.

Чланом 9. прописана је одговорност послодавца у складу са Директивом 89/391/ЕЕЗ тако да се послодавац не ослобађа обавеза и одговорности у вези са применом мера безбедности и здравља на раду одређивањем другог лица или преношењем својих обавеза и одговорности на друго лице, осим у случају елементарних непогода, озбиљне, неизбежне и непосредне опасности које су изван контроле послодавца.

Чланом 10. прописане су обавезе послодавца које се односе на прилагођавање радног процеса способностима запосленог, обезбеђивање услова радне средине, средстава за рад и средстава и опреме за личну заштиту на раду, консултовања запослених или представника запослених при увођењу нових технологија, којима је извршено усклађивање са Директивом 89/391/ЕЕЗ.

Чланом 11. утврђена је обавеза послодавца да обезбеди финансијска средства за спровођење мера безбедности и здравља на раду. Задржана је обавеза из важећег закона.

Чланом 12. прецизирана је постојећа обавеза послодавца да поред обезбеђивања превентивних мера запосленима пружи информације и обуке за шта обезбеђује потребна финансијска средства. Овим је извршено даље усклађивање са Директивом 89/391/ЕЕЗ.

Чланом 13. начела превенције прописана важећим законом сада су прецизно дефинисана и проширена у складу са Директивом 89/391/ЕЕЗ.

Чланом 14. задржано је постојеће законско решење у вези обавезе послодавца да општим актом – колективним уговором, правилником о безбедности и здрављу на раду или правилником о раду, утврди права, обавезе и одговорности у области безбедности и здравља на раду, као и да ако има до десет запослених - права, обавезе и одговорности може утврдити уговором о раду.

Чланом 15. прописане су обавезе послодавца. У ставу 3. извршена је допуна прописивањем обавезе правног лица са лиценцом ради спровођења превентивних и периодичних прегледа и провере опреме за рад и прегледа и испитивања електричних и громобранских инсталација, као и превентивних и периодичних испитивања услова радне средине да најкасније у року од 30 дана од дана извршеног прегледа и провере, односно испитивања изда стручни налаз.

Новина је став 4. којим је прописана обавеза послодавца, односно саветника или сарадника за безбедност и здравље на раду да ако се приликом прегледа и провере опреме за рад утврди да на опреми за рад нису примењене мере за безбедан и здрав рад, одмах забрани рад на опреми за рад на којој нису примењене мере за безбедан и здрав рад. Забрана коришћења опреме за рад важи до отклањања неправилности због којих опрема за рад није безбедна за употребу, односно до издавања стручног налаза о прегледу и провери од стране правног лица са лиценцом којим се потврђује да су на опреми за рад примењене мере за безбедан и здрав рад.

Чланом 16. прописана је једна од најважнијих обавеза послодавца да донесе акт о процени ризика у писаној форми за сва радна места у радној средини и да утврди начин, мере и рокове за њихово отклањање.

Новина је став 2. којим се прописује обавеза послодавца да донесе акт процени ризика за сва радна места на којима ученици обављају професионалну праксу или практичну наставу или учење кроз рад у систему дуалног образовања у складу са законом који уређује дуално образовање.

Према ставу 3. прописује се обавеза послодавца да мере утврђене актом о процени ризика буду интегрисане у све активности послодавца и на свим нивоима из разлога што се не врши систематска процена ризика већ непотпуна и површна. Последица такве процене ризика је да се успостављају одвојене мере и нема интегрисаног приступа за анализу услова на радном месту. Процена ризика често се сматра за једнократну обавезу, нема континуитета, неуједначена је контрола спровођења и ефикасности примене мера. Овом одредбом извршено је усклађивање са чланом 6.3.а Директиве 89/391/ЕЕЗ.

Чланом 17. задржано је постојеће законско решење у вези обавезе послодавца да на основу оцене здравствене установе која обавља делатност медицине рада, одреди посебне здравствене услове које морају испуњавати запослени на радном месту са повећаним ризиком.

Чланом 18. прецизирана је обавеза послодавца из члана 15. овог закона која се односи на обезбеђивање пружања прве помоћи. Сврха читавог процеса организовања прве помоћи јесте да она мора бити спроведена у најкраћем могућем року након повређивања и да мора да буде одговарајућа (тј. препознато стање повређеног) из којег разлога је послодавца дужан да обезбеди пружање прве помоћи, да обучи одговарајући број запослених за пружање прве помоћи и обезбеди средства и опрему за пружање прве помоћи узимајући у обзир процењене ризике, технолошки процес, организацију, природу и обим процеса рада, број запослених који учествују у процесу рада, број радних смена, број локацијски одвојених јединица, учесталог повреда на раду и удаљеност до најближе медицинске помоћи. Такође је утврђено да обуку запослених за пружање прве помоћи врши здравствена установа која обавља делатност медицине рада у складу са законом којим се уређује здравствена заштита, као и Црвени крст Србије, у складу са посебним законом.

Чланом 19. прописана је обавеза послодавца да што је могуће пре обавести све запослене, који јесу или који би могли да буду изложени озбиљној, неизбежној и непосредној опасности о присутним ризицима и мерама које су предузете или ће бити предузете у циљу заштите. Послодавац је дужан да предузме мере и изда упутства како би омогућио запосленима да у случају озбиљне, неизбежне и непосредне опасности престану да раде и/или одмах напусте радно место и оду на безбедно место. Прописивање да послодавац не сме захтевати од запослених да се врате на радно место у радној средини у којој још постоји озбиљна, неизбежна и непосредна опасност, последица је усклађивања са Директивом 89/391/ЕЕЗ (члан 8.3).

Чланом 20. задржана је постојећа обавеза послодаваца који се односи на обавезу извештавања инспекције рада о почетку свога рада, раду одвојене јединице и свакој промени технолошког поступка, уколико се тим променама мењају услови рада, најмање осам дана пре почетка рада.

Чланом 21. прописана је обавеза послодаваца који обављају одређене делатности да пре почетка обављања делатности испуне одређене услове у погледу безбедности и здравља

на раду. Новина је да Извештај из члана 20. овог закона и захтев за утврђивање испуњености прописаних услова у области безбедности и здравља на раду послодавац може доставити електронским путем.

Чланом 22. прописане су обавезе послодаваца који изводи радове на изградњи објекта у складу са прописима о безбедности и здрављу на раду на привременим или покретним градилиштима, као и послодаваца који изводи радове на радилишту. Сваки од послодаваца извођача је дужан да изради прописан елаборат о уређењу градилишта ако радови трају дуже од три дана непрекидно, односно радилишта и пријави надлежној инспекцији рада почетак обављања послова најмање осам дана пре почетка извођења радова. Новину представља одредба да се елаборат о уређењу градилишта и пријава о почетку рада може доставити електронским путем.

Велики број смртних повреда на раду у овим делатностима главни је разлог за прописивање обавеза и одговорности за спровођење мера безбедности и здравља на раду на градилишту, односно радилишту и израду елабората.

Чланом 23. прописане су обавезе послодаваца у случају извођења хитних радова на инфраструктурним објектима ради отклањања кварова или изненадног и неконтролисаног догађаја на објекту. Послодавац је дужан да одмах, од настанка, усмено и у писаној форми пријави надлежној инспекцији рада извођење хитних радова и није дужан да изради елаборат о уређењу градилишта, ако радови не трају дуже од три дана, али је дужан да при извођењу хитних радова и санације примењује мере у складу са актом о процени ризика.

Новина је да пријаву инспекцији рада послодавац може доставити електронским путем.

Чланом 24. прописана је обавеза да када два или више послодаваца у обављању послова деле радни простор, односно када у истом простору истовремено послове обављају запослени више послодаваца, послодавци су дужни да сарађују у примени прописаних мера за безбедност и здравље запослених. Послодавци су дужни да писаним споразумом којим утврђују начин остваривања сарадње закључе пре почетка обављања послова. Овим чланом прописана је обавеза послодаваца без обзира коју делатност обављају, укључујући и делатност грађевинарства.

Чл. 25. и 26. прописане су обавезе послодаваца код обезбеђивања приступа у круг објекта и промене радног процеса.

Чланом 27. прописана је обавеза послодаваца да утврди начин за издавање дозволе за рад приликом извођења радова на висини, у дубини, у скученом простору, у простору са потенцијално експлозивним атмосферама, на електроенергетском и енергетском објекту, при коришћењу опасне хемијске материје и у зонама у којима је присутна озбиљна, неизбежна или непосредна опасност или штетност. Овом одредбом уведена је новина према којој се због веће заштите запослених при обављању одређених високоризичних послова уводи обавеза издавања дозволе за рад ради прецизирања услова које треба испунити, као и мера за безбедан и здрав рад које треба применити пре, у току и после завршеног рада. Поступак и начин за издавање дозволе за рад утврђује послодавац.

Чл. 28-32. задржана су постојећа законска решења када је у питању употреба средстава за рад и личне заштитне опреме, документације за опрему за рад и личну заштитну опрему, документације за хемијске материје, примена опште признате мере и сачињавање програма о поступном отклањању недостатака.

Чл. 33. и 34. прописани су случајеви када је послодавац дужан да изврши обуку запосленог за безбедан и здрав рад: код заснивања радног односа, односно другог радног ангажовања; премештаја на друге послове; приликом увођења нове технологије или нових средстава за рад или промене опреме за рад; код промене процеса рада, односно свака промена било да је технико-технолошка или организациона намеће обавезу послодавцу да изврши обуку запосленог. Послодавац је дужан да запосленог у току обуке за безбедан и здрав рад упозна са свим ризицима на пословима на које га одређује и о конкретним мерама за безбедност и здравље на раду у складу са актом о процени ризика.

Поред обуке прописани су и рокови за периодичне провере обучености из разлога што свако знање и вештина које се стално не обнављају временом бледе и нестају. Прописана је обавеза послодавца да донесе програм обуке за безбедан и здрав рад. Програм обуке за безбедан и здрав рад садржи општи и посебни део. Општи део програма обуке обухвата упознавање запослених са правима, обавезама и одговорностима у области безбедности и здравља на раду кроз закон и подзаконске прописе, као и упознавање са општим актима послодавца у области безбедности и здравља на раду. Посебни део програма обуке обухвата упознавање са свим потенцијалним опасностима и штетностима на радном месту, процењеним ризицима и мерама за безбедан и здрав рад.

Чланом 35. прописано је да представник запослених има право на одговарајућу обуку за обављање активности представника запослених из овог закона, а трошкови обуке не могу бити на терет представника запослених. Периодичне провере обучености за безбедан и здрав рад представника запослених врше се најкасније у року од три године од дана претходне провере. Обука се организује у току радног времена било у оквиру или изван простора послодавца. Прописивање права на обуку за представнике запослених за безбедност и здравље на раду је ново законско решење које ће утицати на повећавање знања представника запослених у области безбедности и здравља на раду у циљу квалитетнијег спровођења њихових задужења. Овим чланом извршено је усклађивање са чланом 12.3 Директиве 89/391/ЕЕЗ.

Чланом 36. прописана је обавеза да када радни процес рада захтева додатну обуку запосленог за безбедан и здрав рад, послодавац је дужан да упозна запосленог о обављању процеса рада на безбедан начин, путем обавештења, упутстава или инструкција у писаној форми. У изузетним случајевима, када запосленом прети непосредна опасност по живот или здравље, због хитности, обавештења, упутства или инструкције могу се дати у усменој форми. Извршена је допуна прописивањем обавезе послодавца да у случају тешке повреде на раду, смртне повреде на раду или колективне повреде на раду са тешком или смртном повредом на раду, одмах, а најкасније у року од осам дана од настанка повреде изврши додатну обуку запослених на тим радним местима у организационој јединици где се повреда догодила, са обавезом обавештавања свих запослених са изворима и узроцима настанка повреде на раду. Сама тежина повреде која се десила на радном месту указује на озбиљне пропусте у примени мера безбедности и здравља на раду из којих разлога је потребно извршити додатну обуку запослених за безбедан и здрав рад.

Послодавац је дужан да обезбеди да запослена за време трудноће, породиља и запослена која доји дете, запослени млађи од 18 година живота, особе са инвалидитетом и професионално оболели, и поред обуке за безбедан и здрав рад, буду у писаној форми обавештени о резултатима процене ризика и о мерама којима се ризици отклањају у циљу повећања безбедности и здравља на раду. Послодавац је дужан да додатну бригу посвети обезбеђивању безбедности и здравља посебних група запослених.

Чланом 37. прописана је обавеза послодавца да свако лице, које се налази у радној средини о чијем присуству је упознат послодавац, упозори на опасности или на штетности по здравље које се јављају у радном процесу, односно на мере безбедности које мора да примени, и да га усмери на безбедне зоне за кретање.

Послодавац је дужан да видно обележи и истакне ознаке за безбедност и/или здравље ради обавештавања и информисања запослених о ризицима у радном процесу, правцима кретања и дозвољеним местима задржавања, као и о мерама за спречавање, смањење или отклањање ризика.

Чланом 38. прописана су права и обавезе запосленог да се пре почетка рада упозна са мерама безбедности и здравља на раду на пословима на које је одређен, као и да се обучи за њихово спровођење, да послодавцу даје предлоге, примедбе и обавештења о питањима безбедности и здравља на раду; да редовно контролише своје здравље према ризицима послова које обавља у редовним интервалима, у складу са прописима о здравственој заштити и прописима о безбедности и здрављу на раду. Запослени који ради на пословима са повећаним ризиком, има право и обавезу да обави лекарски преглед на који га упућује

послодавац. Запослени је дужан да ради на пословима са повећаним ризиком, на основу извештаја здравствене установе која обавља делатност медицине рада којим се утврђује да је здравствено способан за рад на тим пословима.

Чланом 39. прописани су случајеви када запослени има право и обавезу да одбије да ради, између осталог, додат је случај ако није издата дозвола за рад, у смислу члана 27. став 1. овог закона, све док се те мере не обезбеде и поступање послодавца по захтеву запосленог који је одбио да ради.

Чланом 40. прописано је да када му прети озбиљна, неизбежна и непосредна опасност по живот или здравље, а непосредни руководилац процеса рада није присутан, запослени има право да предузме одговарајуће мере, у складу са својим знањем и техничким средствима која му стоје на располагању и да престане да ради, напусти радно место, радни процес, односно радну средину. У том случају запослени који престане да ради, напусти место рада, радни процес, односно радну средину није одговоран за штету коју проузрокује послодавцу, односно неће бити стављени у било какву неповољну ситуацију, осим у случају да су штету проузроковали намерно или из крајње непажње. Овим чланом извршено је усклађивање са чл. 8.4 и 8.5. Директиве 89/391/ЕЕЗ.

Чланом 41. прописане су обавезе запосленог да: у највећој могућој мери води рачуна о сопственој безбедности и здрављу на раду, као и безбедности и здрављу других лица на која може да утичу његов рад у складу са обуком за безбедан и здрав рад и упутствима за безбедан и здрав рад; примењује прописане мере за безбедан и здрав рад; наменски користи средства за рад и опасне материје; правилно користи личну заштитну опрему, да са њом пажљиво рукује и да је уредно врати на место које је намењено за ту опрему након коришћења.

Запослени је дужан да пре почетка рада прегледа своје радно место укључујући и средства за рад која користи, као и личну заштитну опрему, и да у случају уочених недостатака извести послодавца или друго овлашћено лице. Запосленом је забрањено да самовољно искључује, мења или уклања безбедносне уређаје на средствима за рад. Пре напуштања радног места запослени је дужан да радно место и средства за рад остави у стању да не угрожавају друге запослене. Овим чланом извршено је усклађивање са чланом 13.2 Директиве 89/391/ЕЕЗ.

Чланом 42. задржано је постојеће законско решење према коме је запослени дужан да, у складу са својим сазнањима, одмах обавести послодавца, односно непосредног руководиоца о неправилностима, опасностима, штетностима или о другим недостацима у спровођењу мера безбедности и здравља на раду који би на радном месту могли да угрозе његову безбедност и здравље или безбедност и здравље других запослених и других лица. Ставом 2. овог члана прописан је поступак у случају када послодавац не отклони неправилности, штетности, опасности и друге појаве, а ставом 3. прописана је обавеза запосленог да сарађује са послодавцем и саветником, односно сарадником за безбедност и здравље на раду, како би се спровеле прописане мере за безбедност и здравље на пословима на којима ради.

Чланом 43. прописана је обавеза лица које се самозапошљава. Уводи се ново законско решење у систем безбедности и здравља на раду и прописује се да је лице које се самозапошљава одговорно за своју безбедност и здравље и безбедност и здравље других лица на које утичу његов рад, односно пропусти. Наведено решење је уведено да би се изједначила права и обавезе свих лица која учествују у процесу рада без обзира на њихов статус организовања. Наиме, прописивањем права и обавеза ових лица унапређује се безбедност и заштита здравља свих лица која учествују у радним процесима. Овим одредбама се врши усклађивање са Препоруком Савета 2003/134/ЕЗ о унапређењу заштите здравља и безбедности самозапослених лица на раду.

Чланом 44. прописана је обавеза послодавца да приликом рада од куће и рада на даљину обезбеди безбедност и здравље на раду у сарадњи са запосленим, при чему је одговорност послодавца ограничена на дефинисање услова за безбедан и здрав рад, средства

за рад издата од стране послодаваца, дефинисање процеса рада у вези са извршењем послова за које је запослени задужен и прописивање превентивних мера за безбедан и здрав рад.

Чланом 45. прописано је да послодавац може, али нема обавезу да донесе акт о процени ризика за рад од куће и рад на даљину у писаној форми уз учешће запосленог.

Ставом 2. прописана је обавеза запосленог да обавести послодавца о испуњености услова потребних за безбедан и здрав рад у складу са актом о процени ризика, као и да благовремено обавести послодавца о свакој накнадној промени услова.

Чланом 46. прописује се обавеза послодавца да организује послове безбедности и здравља на раду и да општим актом из члана 14. овог закона уговором о раду односно другим уговором у складу са прописом којим се уређује рад, уреди обавезе и одговорности у вези са свакодневним праћењем и контролом примене мера безбедности и здравља на раду.

Уведено је ново законско решење да послодавац не врши избор на који начин ће организовати послове безбедности и здравља на раду, већ је послодавац дужан да за обаваљање ових послова одреди једног или више од својих запослених или када за те послове не може да одреди неког од својих запослених, да ангажује правно лице које има лиценцу за обављање послова безбедности и здравља на раду. Предност се даје запосленима код послодавца уколико поседују утврђена стручна знања и вештине за обављање послова безбедности и здравља на раду из разлога што су упознати са радним и технолошким процесом код послодавца, а такође је тежња да се смање непотребни трошкови послодавца. Новина је прописивање да у одређеним високоризичним делатностима послодавац који запошљава, односно радно ангажује од 251 до 500 запослених је дужан да закључи уговор о раду са пуним радним временом са најмање два саветника за безбедност и здравље на раду, а послодавац који запошљава односно радно ангажује више од 500 запослених је дужан да закључи уговор о раду са пуним радним временом са најмање три саветника за безбедност и здравље на раду. У свим осталим делатностима послодавац који запошљава, односно радно ангажује више од 500 запослених је дужан да закључи уговор о раду са пуним радним временом са најмање два сарадника за безбедност и здравље на раду.

Чланом 47. прописује се могућност да послове безбедности и здрављу на раду послодавац може обављати сам у одређеним мање ризичним делатностима, ако има до 20 запослених, али је дужан да има положен стручни испит о практичној оспособљености за обављање послова безбедности и здравља на раду, односно подиже се ниво компетенције и за послодавца уколико одлучи да обавља послове безбедности и здравља на раду. У овом закону промењен је приступ када је у питању обављање послова безбедности и здравља на раду и за све случајеве организовања обављања ових послова подигнут је прописани ниво компетенције. Ипак за послодавца који може сам да обавља послове безбедности и здравља на раду не уводи се обавеза за има лиценцу за обављање тих послова. Овим чланом извршено је усклађивање са чланом 7.7 Директиве 89/391/ЕЕЗ.

Чланом 48. прописује се обавеза послодавца у одређеним високоризичним делатностима да за послове безбедности и здравља на раду одреди лице које има најмање најмање стечено високо образовање обима од најмање 240 ЕСПБ бодова на академским или струковним студијама из области: биолошке науке, науке о заштити животне средине, физичке науке, физичко-хемијске и хемијске науке. Изузетак је прописан за послодавца који обавља делатност здравствене и социјалне заштите, да може за послове безбедности и здравља на раду да именује лице које има најмање стечено високо образовање од најмање 240 ЕСПБ бодова на академским или струковним студијама у оквиру образовно – научног поља медицинских наука.

Предложено решење у закону утицаће на квалитет обављања послова безбедности и здравља на раду, као и подизања стандарда, односно квалитета заштите запослених на раду и унапређења система безбедности и здравља на раду Републике Србије.

Чланом 49. прописује се обавеза послодавца у мање ризичним делатностима, као и уколико не обавља сам послове безбедности и здравља на раду из члана 47. став 1. овог

закона, да за послове безбедности и здравља на раду одреди лице које има најмање стечено високо образовање од најмање 180 ЕСПБ бодова у оквиру образовно – научног поља техничко-технолошких наука, природно-математичких наука, медицинских наука или друштвено-хуманистичких наука. Подизање компетенције лица која обављају послове безбедности и здравља на раду има за циљ достизање већег нивоа безбедности запослених.

Чланом 50. детаљно су прописани послови саветника, односно сарадника за безбедност и здравље на раду. То су следећи послови: спроводи и учествује у поступку процене ризика; учествује у изради програма обуке запослених за безбедан и здрав рад, програма обуке представника запослених и програма обуке руководиоца; врши контролу и даје предлоге послодавцу у планирању, избору, коришћењу и одржавању средстава за рад, хемијских материја и личне заштитне опреме; учествује у опремању и уређивању радног места у циљу обезбеђивања безбедних и здравих услова рада; организује превентивна и периодична испитивања услова радне средине; организује превентивне и периодичне прегледе и провере опреме за рад и прегледе и испитивања електричних и громобранских инсталација; предлаже мере за побољшање услова рада, нарочито на радним местима са повећаним ризиком; прати и контролише примену мера за безбедност и здравље на раду у складу са организацијом послова безбедности и здравља на раду код послодавца; прати стање у вези са повредама на раду и професионалним болестима, као и болестима у вези са радом, учествује у утврђивању њихових узрока и припрема извештаје са предлозима мера за њихово отклањање; припрема и спроводи обуку запослених и других лица за безбедан и здрав рад, представника запослених и руководиоца; припрема упутства за безбедан и здрав рад и контролише њихову примену; забрањује рад на радном месту или употребу средства за рад, у случају када утврди непосредну опасност по живот или здравље запосленог и обуставља рад на опреми за рад до отклањања уочених недостатака приликом прегледа и провере опреме за рад; организује лекарске прегледе запослених; сарађује и координира рад са здравственом установом која обавља делатност медицине рада по свим питањима у области безбедности и здравља на раду; сарађује са представницима запослених и Одбором за безбедност и здравље на раду по свим питањима у области безбедности и здравља на раду код послодавца; води евиденције у области безбедности и здравља на раду код послодавца и прати промену прописа и врши усклађивање аката послодавца, прати стандарде и технички напредак у области безбедности и здравља на раду.

Новина је став 2. којим је прописано да саветник за безбедност и здравље на раду у одређеним високоризичним делатностима има обавезу да свакодневно прати, контролише и извештава послодавца о примени мера за безбедност и здравље код послодавца у складу са организацијом послова безбедности и здравља на раду код послодавца.

Ст. 3. и 4. овог члана утврђен је начин поступања саветника, односно сарадник за безбедност и здравље на раду у случају забране када утврди непосредну опасност по живот или здравље запосленог.

Ставом 5. овог члана прописана је обавеза саветника, односно сарадника за безбедност и здравље на раду да континуирано усавршава знања у области безбедности и здравља на раду у смислу овог закона.

Чланом 51. прописана је обавеза послодавца који за обављање послова безбедности и здравља на раду ангажује правно лице или предузетника да их претходно упозна са радним процесом, ризицима у радном процесу и мерама које су примењене за отклањање ризика, обавести о почетку рада сваке одвојене јединице, о почетку извођења радова на градилишту, односно радилишту и ангажовању сваког новог запосленог.

Чланом 52. прописана је обавеза послодавца да омогући ангажованом правном лицу или предузетнику, саветнику, односно сараднику за безбедност и здравље на раду независно и самостално обављање послова у складу са овим законом, довољно времена за обављање тих послова и приступ свим потребним подацима у области безбедности и здравља на раду. Саветник, односно сарадник за безбедност и здравље на раду не може да трпи штетне последице ако свој посао обавља у складу са овим законом.

Чланом 53. прописана је обавеза послодавца да омогући континуирано усавршавање знања у области безбедности и здравља на раду запосленом кога одреди за обављање тих послова, као и да обезбеди плаћено одсуство за континуирано усавршавање знања, ради обнављања лиценце, у складу са законом.

Чланом 54. прецизирано је постојеће законско решење према коме за обављање послова заштите здравља запослених на раду послодавац ангажује здравствену установу која обавља делатност медицине рада. Поред постојећих послова које обавља ова служба додати су следећи послови: да прати здравствено стање запосленог у односу на ризике на радном месту и учествује у изради програма за побољшање услова рада на радном месту.

Чланом 55. утврђује се заштита података о личности у вези са лекарским прегледима запосленог.

Чланом 56. задржано је постојеће законско решење у вези са обезбеђивањем претходних и периодичних лекарских прегледа запослених на радним местима са повећаним ризиком.

Новина у односу на важећи закон је прописивање обавезе послодавца да запосленог на његов захтев упути на лекарски преглед који одговара ризицима на радном месту у редовним интервалима, а најкасније у року од пет година од претходног прегледа. Трошкови лекарских прегледа падају на терет послодавца. Овом одредбом извршено је усклађивање са Директивом 89/391/ЕЕЗ.

Поред наведене одредбе новина је и увођење обавезе послодавца да запосленом који рад обавља ноћу, у складу са законом, обезбеди претходни и периодични лекарски преглед. Овом одредбом извршено је усклађивање са чланом 9. Директиве Европског парламента и Савета 2003/88 од 4. новембра 2003. године о одређеним аспектима организације радног времена.

Чл. 57-61. утврђује се избор представника запослених за безбедност и здравље на раду, обавеза консултовања, информисања и сарадње послодавца са запосленима или њиховим представницима за безбедност и здравље на раду, односно Одбором, као и права представника запослених. У односу на важећи закон детаљније је уређено питање консултовања запослених према коме је послодавац дужан да запосленима, представнику запослених, односно одбору омогући да буду консултовани унапред и благовремено у вези: свих мера које могу значајно да утичу на безбедност и здравље запослених; организовања послова безбедности и здравља на раду и одређивања запослених за обављање тих послова; доношења аката који се односе на безбедност и здравље на раду и планирања и организовања обуке из овог закона. Овим члановима извршено је усклађивање са Директивом 89/391/ЕЕЗ.

Чланом 62. утврђују се евиденције које је послодавац дужан да води и чува. Новина је прописивање евиденције о запосленима обученим за правилно коришћење личне заштитне опреме, запосленима изложеним биолошким штетностима 3 и/или групе 4, запосленима који су изложени карциногенима или мутагенима, хемијским материјама и азбесту, извештају о примени мера за безбедност и здравље на раду, извршеним прегледима и проверама опреме за рад и прегледима и испитивањима електричних и громобранских инсталација; извршеним испитивањима услова радне средине и издатој личној заштитној опреми. Уведена је обавеза послодавца да евиденцију о запосленима оспособљеним за безбедан и здрав рад у складу са овим законом или њену копију држи у седишту или другој пословној просторији послодавца или на другом месту, у зависности од тога где запослени ради.

Прописана је могућност да послодавац евиденције (осим евиденције о запосленима обученим за безбедан и здрав рад) може водити у електронском облику.

Чланом 63. прописује се обим података о личности који се уносе у евиденције и извештаје које води послодавац.

Чланом 64. прописује се обавеза послодавца да одмах, а најкасније у року од 24 часа од настанка, усмено, у писаној форми или електронским путем пријави надлежној инспекцији рада и надлежном органу за унутрашње послове сваку смртну, колективну или

тешку повреду на раду, као и опасну појаву која би могла да угрози безбедност и здравље запослених. Послодавац је дужан да одмах, а најкасније у року од пет радних дана од дана настанка повреде на раду, усмено, у писаној форми или електронским путем пријави надлежној инспекцији рада и надлежном органу за унутрашње послове лаку повреду на раду због које запослени није способан за рад више од три дана. Послодавац је дужан да, најкасније у року од пет дана од дана достављања мишљења здравствене установе која је утврдила професионалну болест пријави надлежној инспекцији рада професионалну болест. Измена у пријављивању повреда на раду у односу на важеће законско решење извршена је у промени обавезе пријављивања повреде на раду због које запослених није способан за рад са три радна на три календарска дана, чиме је извршено усклађивање са европском статистиком повреда на раду према којој се пријављују повреде на раду због које запослени није способан за рад више од три дана.

Чланом 65. прописује се обавеза послодавца да извештај о повреди на раду и професионалној болести који се догоде на радном месту, достави запосленом који је претрпео повреду, односно код кога је утврђена професионална болест, организацији надлежној за здравствено осигурање и Управи за безбедност и здравље на раду. На захтев инспектора рада или представника запослених послодавац је дужан достави извештај о стању безбедности и здравља на раду запослених, као и о спроведеним мерама.

Ново законско решење је да се Извештај о повреди на раду може поднети и електронским путем.

Чланом 66. задржано је постојеће законско решење према коме су послодавци, синдикати, осигуравајућа друштва, организације надлежне за здравствено и пензијско и инвалидско осигурање дужни да сарађују и учествују у доношењу заједничких ставова о питањима унапређивања безбедности и здравља на раду, као и да се старају о развоју и унапређивању опште културе безбедности и здравља на раду, у складу са овим законом.

Додатно је прецизирана одредба која се односи на обавезу достављања података по основу повреда на раду и професионалних болести организација надлежних за здравствено и организација надлежних за пензијско и инвалидско осигурање министарству надлежном за послове безбедности и здравља на раду.

Чланом 67. задржано је постојеће решење у вези осигурања од повреда на раду и професионалних болести, ради обезбеђивања накнаде штете.

Чланом 68. успоставља се Регистар повреда на раду, који у електронској форми успоставља и води Управа, уз техничку подршку службе Владе која је надлежна за пројектовање, усклађивање, развој и функционисање система електронске управе, за потребе вођења статистике о повредама на раду. Регистар садржи тачне и ажурне податке о повредама на раду и омогућава корисницима података да обављају послове уноса и преузимања података ради утврђивања чињеница неопходних за остваривање права из здравственог осигурања. Корисници података, у складу са својим надлежностима, приступају и користе Регистар ауторизацијом приступа Регистру или коришћењем података из Регистра преко софтверског решења корисника података на Сервисној магистрали органа или преко Система за размену података.

Чланом 69. прописано је да податке у Регистар уноси послодавац. Регистар преузима податке из интегрисаног здравственог информационог система Републике Србије и информационог система организације надлежне за здравствено осигурање. Послодавац, односно овлашћено службено лице послодавца које врши упис података у Регистар уноси податке о послодавцу, односно послодавцу кориснику или послодавцу физичком лицу, о повређеном, повреди на раду, непосредном руководиоцу и очевицу. Послодавац је дужан да Управи електронским путем достави податке о овлашћеном службеном лицу које врши упис података из става 3. овог члана. Након што послодавац унесе податке у Регистар, изабрани лекар помоћу интегрисаног здравственог информационог система Републике Србије уноси налаз и мишљење лекара који је први прегледао повређеног. Након што изабрани лекар унесе податке из става 5. овог члана, организација надлежна за здравствено осигурање помоћу информационог система упоси оцену повреде на раду.

Чланом 70. прописан је начин вршења размене података у Регистру, одговорност за тачност унетих података и обезбеђивање приступа и мере заштите приступа подацима.

Чланом 71. прописује се обавеза полагања стручног испита у области безбедности и здравља на раду, и то: за обављање послова безбедности и здравља на раду, за обављање послова одговорног лица, за обављање послова безбедности и здравља на раду када послодавац може сам да обавља те послове, за обављање послова координатора за безбедност и здравље на раду у фази израде пројекта и координатора за безбедност и здравље на раду у фази извођења радова. Програм и начин полагања стручног испита прописује министар надлежан за послове безбедности и здравља на раду.

Чланом 72. прописују се врсте лиценци у области безбедности и здравља на раду које решењем издаје, односно обнавља министар надлежан за послове безбедности и здравља на раду, и то: саветнику за безбедност и здравље на раду; сараднику за безбедност и здравље на раду; координатору за безбедност и здравље на раду у фази израде пројекта; координатору за безбедност и здравље на раду у фази извођења радова; одговорном лицу за обављање послова прегледа и провере опреме за рад и прегледа и испитивања електричних и громобранских инсталација; одговорном лицу за обављање послова испитивања услова радне средине, односно хемијских и физичких штетности (осим јонизујућих зрачења), микроклиме и освешености, одговорном лицу за обављање послова испитивања услова радне средине – биолошких; правном лицу или предузетнику за обављање послова безбедности и здравља на раду; правном лицу за обављање послова прегледа и провере опреме за рад и прегледа и испитивања електричних и громобранских инсталација; правном лицу за обављање послова испитивања услова радне средине, односно хемијских и физичких штетности (осим јонизујућих зрачења), микроклиме и освешености и правном лицу за обављање послова испитивања услова радне средине – биолошких штетности. Уведено је ново законско решење којим је прописана обавеза за стручњаке који се баве пословима безбедности и здравља на раду да су дужни да имају лиценцу за обављање тих послова. Такође, послове координатора на градилиштима могу обављати само лица којима је издата лиценца за обављање тих послова. Увођење лиценци за обављање свих стручних послова у области безбедности и здравља на раду има за циљ да се у поступку издавања и обнављања лиценце врши додатна контрола испуњености услова за обављање ових послова који су од општег друштвеног значаја.

Чланом 73. прописани су општи услови за издавање и обнављање лиценци у области безбедности и здравља на раду. Уведено је ново законско решење којим је прописано да се лиценце физичким лицима могу издати, односно обновити, ако лиценца издата у складу са овим законом није одузета у претходних пет година и ако није правноснажном судском одлуком осуђен за кривично дело за непредузимање мера заштите на раду, изазивање опасности необезбеђивањем мера заштите на раду, непрописно и неправилно извођење грађевинских радова и неовлашћено бављење одређеном делатношћу, односно да му правноснажном судском одлуком није изречена мера безбедности у складу са кривичним закоником, и то: забрана вршења позива, делатности и дужности због које не може обављати послове у области безбедности и здравља на раду. Уз захтев за обнављање лиценце, физичка лица су дужна да поднесу и доказ о спроведеном континуираном усавршавању знања, односно стручним резултатима у обављању послова у складу са овим законом и прописима донетим за спровођење овог закона. Физичко лице које је правноснажном судском одлуком осуђено за кривично дело или коме је изречена мера безбедности из овог члана, дужно је да поново полаже одговарајући стручни испит.

Лицима која су из оправданих разлога утврђених законом (привремена спреченост за рад дужа од шест месеци, трудноћа, породилско одсуство, одсуство са рада ради неге детета, одлазак на одслужење, односно дослужење војног рока, упућивање на рад у иностранство од стране послодавца или у оквиру међународно-техничке или просветно-културне сарадње, дипломатска, конзуларна и друга представништва, избора, односно именовања на функцију у државном органу, синдикату, политичкој организацији или на другу јавну функцију чије вршење захтева да привремено престане даљи ради код

послодавца) спречена да обављају послове у области безбедности и здравља на раду за које је издата лиценца, продужава се рок за издавање, односно обнављање лиценце за период за који су трајали наведени разлози. Захтев за продужавање рока важења лиценце са одговарајућим доказима о спречености за обављање послова у области безбедности и здравља на раду, подносе се Инспекторату за рад за лиценце из члана 72. став 1. тач. од 1) до 4) овог закона, а за лиценце из члана 72. став 1. тач. од 5) до 7) овог закона, Управи, у року од 15 дана од престанка наведених разлога.

Чл. 74-83. прописани су услови за издавање и обнављање лиценце: саветнику, односно сараднику за безбедност и здравље на раду, координатору у фази израде пројекта, координатору у фази извођења радова, одговорном лицу за обављање послова прегледа и провере опреме за рад и прегледа и испитивања електричних и громобранских инсталација, одговорном лицу за обављање послова испитивања услове радне средине, односно хемијских и физичких штетности (осим јонизујућих зрачења), микроклиме и осветљености, одговорном лицу за обављање послова испитивања услове радне средине – биолошких штетности, правном лицу или предузетнику за обављање послова безбедности и здравља на раду, правном лицу за обављање послова: прегледа и провере опреме за рад и прегледа и испитивања електричних и громобранских инсталација, испитивања услова радне средине, односно хемијских и физичких штетности (осим јонизујућих зрачења), микроклиме и осветљености и испитивања услова радне средине – биолошких штетности.

Чланом 84. прописана је обавеза носиоца лиценце за обављање послова безбедности и здравља на раду да Управи за безбедност и здравље на раду достави кварталне извештаје о обављеним пословима по основу добијене лиценце. Ставом 2. прописана је садржина извештаја који се доставља.

Чланом 85. прописани су разлози због којих лиценца престаје да важи.

Чланом 86. прописано је да министар надлежан за послове рада може решењем одузети лиценцу правном лицу, предузетнику или физичком лицу, ако утврди да послове обављају супротно закону. Лиценца се одузима на период од пет година, а лице коме је одузета лиценца нема право на рад у области безбедности и здравља на раду.

Чланом 87. прописано је да је решење министра о издавању, обнављању или одузимању лиценце коначно у управном поступку.

Чланом 88. уређује се да Управа за безбедност и здравље на раду обавља послове државне управе са циљем унапређивања и развоја безбедности и здравља на раду, односно смањења повреда на раду, професионалних болести и болести у вези са радом.

Чланом 89. проширене су надлежности Управе за безбедност и здравље на раду на послове вођења регистра повреда на раду, евиденција о положеним стручним испитима и регистра о издатим и обновљеним лиценцама.

Чланом 90. прописане су врсте националних признања која се могу доделити правним и физичким лицима, Одбору за безбедност и здравље на раду, организацијама и удружењима, за изузетна постигнућа у области безбедности и здравља на раду.

Чланом 91. прописано је да инспекцијски надзор над спровођењем овог закона и прописа донетих на основу овог закона врше инспектори рада.

Чланом 92. задржано је постојеће законско решење у вези стручне квалификације коју мора да има лице да би обављало послове инспекцијског надзора у области безбедности и здравља на раду.

Чланом 93. прописано је која права и дужности има инспектор рада у вршењу инспекцијског надзора. Наведено законско решење је усклађено са Законом о инспекцијском надзору.

Чланом 94. прописано је да је послодавац дужан да инспектору рада омогући неометано обављање послова инспекцијског надзора.

Чланом 95. прописана је обавеза да се одмах након пријаве изврши надзор у случају смртне, тешке или колективне повреде на раду које се догоде на радном месту и у радној средини, као и о опасној појави која би могла да угрози безбедност и здравље на раду.

Новина је прописивање обавезе послодавца да у циљу обезбеђивања доказа ради вршења надзора смртне, тешке или колективне повреде на раду, заустави рад на радном месту, односно средствима за рад на којима су се повреде догодиле.

Чланом 96. прописани су разлози због којих инспектор рада доноси решење о забрани рада и налагање мера.

Чланом 97. прописана је обавеза инспектора рада да забрани рад на привременим или покретним градилиштима када утврди да су непосредно угрожени безбедност и здравље запосленог. Новина је прописивање забране рада на градилишту као целини и изриче се инвеститору, односно заступнику инвеститора у складу са прописима о безбедности и здрављу на раду на привременим или покретним градилиштима и траје док трају околности које доводе до угрожавања безбедности и здравља запосленог најмање три, а најдуже 30 дана од дана изрицања забране рада у зависности колико пута је изречена забрана рада. Уведена је обавеза инспектора рада да забрану рада јавно истакне на градилишту, а градилиште видно обележи.

Чланом 98. прописано је да Инспектор рада доноси решење којим изриче мере, у складу са овим законом и законом којим се уређује инспекцијски надзор.

Чланом 99. прописано је да је послодавац дужан да предузме наложене мере и отклони утврђене недостатке или неправилности у року који одреди инспектор рада и да осам дана од истека тог рока обавести у писаној форми надлежну инспекцију о извршењу наложене обавезе у складу са овим законом и законом којим се уређује инспекцијски надзор.

Чл. 100-107. прописане су казнене одредбе којима су предвиђена 76 различита прекршаја због повреда закона. За све прекршаје предвиђена је новчана казна у распону и у фиксном износу прописаном Законом о прекршајима. За прописане прекршаје могу да одговарају: послодавац са својством правног лица од 1.500.000 до 2.000.000 динара, послодавац који је предузетник од 400.000 до 500.000 динара, послодавац физичко лице од 50.000 до 150.000 динара, директор, односно друго одговорно лице код послодавца од 50.000 до 150.000 динара. Прописане су новчане казне у фиксном износу за здравствену установу која обавља делатност медицине рада од 300.000 динара, саветника, односно сарадника за безбедност и здравље на раду од 50.000 динара и запосленог од 20.000 динара. Новина у односу на важећи закон је прописивање новчаних казни у фиксном износу и пооштравање казнене политике. Адекватна казнена политика за прекршаје из ове области ће утицати, осим на изрицање казне у примереном новчаном износу, и на наплату истих у циљу постизања сврхе кажњавања, што ће посредно за последицу имати побољшање стања у области безбедности и здравља на рад.

Чланом 108. прописане су прелазне и завршне одредбе које се односе на рок у којем ће бити донета подзаконска акта за спровођење овог закона.

Чл. 109. и 110. прописано је до доношења прописа о превентивним мерама за безбедност и здравље на раду, ако нису у супротности са овим законом, примењиваће се мере заштите на раду (правила) садржана у наведеним прописима.

Чланом 111. прописано је да стручни испит за обављање послова за безбедност и здравље на раду и послова одговорног лица и стручни испит за обављање послова координатора за безбедност и здравље на раду у фази израде пројекта и координатора за безбедност и здравље на раду у фази извођења радова положен пре ступања закона на снагу, остаје да важи.

Физичко лице које први пут подноси захтев за издавање одговарајуће лиценце у складу са овим законом није дужно да достави доказ о континуираном усавршавању знања, односно други одговарајући доказ.

Лице које је обављало послове безбедности и здравља на раду најмање три године пре ступања на снагу овог закона, а које не испуњава услове утврђене у чл. 48. и 49. овог закона, може да настави да обавља те послове уз добијање одговарајуће лиценце у зависности од делатности у којој је обављао послове безбедности и здравља на раду.

Лице које је обављало послове безбедности и здравља на раду мање од три године пре ступања на снагу овог закона, а које не испуњава услове утврђене у чл. 48. и 49. овог закона, може да настави да обавља те послове до испуњења услова утврђених овим законом, а најдуже пет година, осим лица којем је до испуњења услова за стицање права на старосну пензију према прописима о пензијском и инвалидском осигурању, преостало највише пет година.

Лиценце издате, правним лицима и предузетницима за обављање послова у области безбедности и здравља на раду, по одредбама Закона о изменама и допунама Закона о безбедности и здрављу на раду („Службени гласник РС”, број 91/15), важе до истека рока на који су издате.

Правна лица и предузетници којима су издате лиценце из Закона о безбедности и здрављу на раду („Службени гласник РС”, бр. 101/05, 91/15 и 113/17 – др. закон), дужни су да своје пословање ускладе са одредбама овог закона у року од годину дана од дана ступања на снагу овог закона.

Одговорна лица за обављање послова прегледа и провере опреме за рад и испитивања услова радне околине којима је лиценца издата пре пет и више година дужни су да захтев за обнављање лиценце у складу са овим законом поднесу без одлагања, а најкасније у року од 90 дана од дана ступања на снагу овог закона, а одговорна лица за обављање послова прегледа и провере опреме за рад и испитивања услова радне околине код којих од издавања лиценце није протекло пет година дужни су да захтев за обнављање лиценце у складу са овим законом поднесу најкасније 60 дана пре него што се напуни пет година од дана издавања лиценце.

Послодавци су дужни да организују своје пословање у складу са овим законом у року од две године од дана ступања на снагу овог закона.

Чланом 112. прописано је да даном ступања на снагу овог закона престају да важе Закон о безбедности и здрављу на раду („Службени гласник РС”, бр. 101/05, 91/15 и 113/17 – др. закон) и одредбе члана 5. и члана 6. став 1. Уредбе о безбедности и здрављу на раду на привременим или покретним градилиштима („Службени гласник РС”, бр. 14/09, 95/10 и 98/18).

Чланом 113. прописано је ступање на снагу овог закона осмог дана од дана објављивања у Службеном гласнику Републике Србије.

IV. ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

За спровођење овог закона обезбеђена су средства у буџету Републике Србије за 2023. годину. У 2024. и 2025. години средства ће се обезбедити у буџету Републике Србије, на разделу Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања у складу са инструкцијама и лимитима које утврди Министарство финансија.